

**ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՑԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«ՎԱՆԱՋՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՍ**

Հաստատված է ամբիոնի նիստում

Հայոց լեզու և գրականություն
ամբիոնի անվանումը

Ամբիոնի վարիչ՝ Բաբոյան Հ. Ռ./Ս.Ա.Հ/

Արձանագրություն N° 2

« 12 » սեպտեմբերի 2023 թ.

ՀԼԳ/Բ-175 «ԳՐԱԲԱՐ» ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ

Դասիչ, դասընթացի անվանում

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԵԹՈՂԱԿԱՆ ՓԱԹԵԹ

Մասնագիտություն՝	011301.00.6 Ընդհանուր մանկավարժություն <i>/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/</i>
Կրթական ծրագիր՝	011301.01.6 Տարրական մանկավարժություն և մեթոդիկա <i>/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/</i>
Որակավորման աստիճան՝	Մանկավարժության բակալավր <i>/բակալավր, մագիստրատուրա/</i>
Ամբիոն՝	Հայոց լեզվի և գրականության <i>/ամբիոնի լրիվ անվանումը/</i>
Ուսուցման ձևը՝	<u> առկա </u> <i>/առկա, հեռակա/</i>
Կուրս/կիսամյակ՝	4-րդ կուրս, 1-ին կիսամյակ<u> </u>
Դասախոս(ներ)՝	Շողիկ Ղուկասյան <i>/անուն, ազգանուն/</i>
Էլ. հասցե/ներ՝	shoxerik@mail.ru

Վանաձոր- 2023թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում
2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները
3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները
4. Դասընթացի կրթական վերջնարդյունքները
5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների
6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը
7. Ուսումնական աշխատանքները տեսակները
8. Դասավանդման մեթոդներ
9. Ուսումնառության մեթոդները
10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը
11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ
12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ
 - 12.1 Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ
 - 12.2 Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ
 - 12.3 Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ
13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում
14. Գնահատում
 - 14.1 Ուսանողների գիտելիքների ստուգում
 - 14.2 Հարցաշար
 - 14.3 Գնահատման չափանիշներ
15. Դասընթացի համառոտ նկարագրիչ

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում¹

«Գրաբար» առարկայի ուսումնամեթոդական փաթեթը կազմված է բակալավրի հիմնական կրթական ծրագրով «Տարրական կրթություն և մանկավարժություն» մասնագիտության կրթական չափորոշիչների հենքով կազմված ուսումնական պլանի պահանջների, առարկայի բաղադրիչների հիման վրա և նպատակաուղղված է բակալավրական կրթության կազմակերպման, դասավանդման որակի բարձրացմանը: Առարկայական փաթեթը կարգավորում է «Գրաբար» առարկայի ուսումնամեթոդական նյութերով ապահովման, պարբերաբար թարմացման, գիտաճյուղի նոր մոտեցումների ոգուն համապատասխանեցման գործընթացը, նպաստում է ուսանողի անհատական և ինքնուրույն աշխատանքի արդյունավետության բարձրացմանը, ուսանողի գիտելիքի բարձրացմանը, նպատակաուղղված է բակալավրական կրթության կազմակերպման, դասավանդման որակի բարձրացմանը: Այն ԿԾ-ի հետագա իրացման հիմնարար առարկաներից է:

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները.

«Գրաբար» դասընթացի նպատակն է նախապատրաստել ուսանողներին ուսումնասիրվելիք լեզվի դասընթացներին՝ տալով գրաբարի և նրա ուսումնասիրության տեսության մասին ներածական գիտելիքներ: Ներկայացվում է գրաբարի էությունը, հնչյունական, բառագիտական, քերականական համակարգերը՝ իբրև գրավոր հուշարձանների լեզու, լուսաբանվում են հին լեզուների ուսումնասիրման մեթոդները և նրանց դերը լեզուներ սովորելու գործընթացում: Վերծանվում են ձեռագրեր, վիմագիր հուշարձաններ: Քննվում են նաև հին հայերենի լեզվական միավորների, մակարդակների հետ կապված հարցերը, ինչպես նաև հեղինակային արտահայտությունները, ձեռագրերի տարընթերցումները: Հին հայերենի էության հիմնահարցը լուսաբանվում է հայ հին գիտական, գեղարվեստական գրականության տեսանկյունից՝ կարևորելով բնագրային և քերականական ուսումնասիրությունները:

Դասընթացի նպատակն է մասնագիտական հիմնարար գիտելիքների մատուցումը, ինչպես նաև ապագա ուսուցչին, գիտնական-հետազոտողին և՛ տեսական, և՛ գործնական-կիրառական կարողությունների և հմտություններով զինելը:

¹ Ներկայացվում է դասընթացի կարևորությունը տվյալ կրթական ծրագրի խնդիրների լուծման հարցում և տեղը ուսումնական պլանում ըստ կրթաբլոկների:

Դասընթացի խնդիրներն են՝

- **Գրաբար** առարկայի բովանդակության տիրապետում ուսանողների կողմից,
- առարկայի հիմնական առանձնահատկությունների տիրապետումը ուսանողների կողմից,
- ձևավորել գրաբարյան շրջանի նշանավոր ստեղծագործությունների, հանրահայտ մշակութային հուշարձանների և գրական կոթողների բովանդակության իմացություն և վերլուծական ունակություններ,
- ձևավորել հայ հին գրականության պատմության գաղափարական հարստության, դաստիարակիչ դերի վերհանում և ուսուցում հայ պատմիչների նշանավոր ստեղծագործությունների արդիական նշանակության, գնահատման և մանկավարժական մեկնաբանության աշխատանքային հմտություններ:

3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները

«Գրաբար» դասընթացին մասնակցելու կարևոր նախապայման է «Հայոց լեզու» առարկայի դպրոցական և բուհական բակալավրիատի ծրագրով նախատեսված գիտելիքների պաշար:

4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)² և /կամ կոմպետենցիաները

«Գրաբար» դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողի ակնկալվող վերջնարդյունքներն են.

Կիմանան՝

- Հայ հին գրականության տեղն ու դերը հայագիտության համակարգում:
- Հայ հին գրականության նշանակությունը, հին շրջանի լեզվական առանձնահատկությունների բացահայտման գործում:
- Գրաբարյան մատյանների դերը պատմական ժամանակաշրջանի ճշգրիտ նկարագրության, պատմական փաստերի վերհանման գործում:
- Հայ հին գրականության զարգացման օրինաչափություններն ու պատմաշրջանները, նշանավոր գրական ստեղծագործությունների բովանդակությունն ու դերը ժամանակի մեջ, ժանրերի հերթագայությունը, պատմական ժամանակի առանձնահատկությունները:

² <http://www.vsu.am/karg/ararkayakan-nkaragir-17.pdf>

Կկարողանան՝

- Ճիշտ հասկանալ ժամանակակից հայերենի այն օրինաչափությունները, որոնց հիմքը գրաբարն է,
- ներկայացնել հայ հին մատենագրության պատմության տարբեր շրջանների յուրահատկությունը;
- հասկանալ գրաբար տեքստերը, թարգմանել դրանց բովանդակությունը,
- գրաբար տեքստերի հիման վրա տալ տվյալ պատմական ժամանակաշրջանի ընդգրկուն նկարագիրը,
- Օգտագործել գրաբարի իմացությունը մասնագիտական գիտելիքների կատարելագործման և խորացման նպատակով:

Կտիրապետեն՝

- Հին լեզուների հետազոտման մեթոդներին, մասնագիտական տերմինաբանությանը, գրաբարյան մատենագրությունը հասկանալու, վերլուծելու հնարներին:

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը ձեռք կբերի հետևյալ կոմպետենցիաները.

Գործիքային կոմպետենցիաներ (ԳԿ)

ԳԿ1 վերլուծելու և սինթեզելու ունակություն,

ԳԿ3 հենքային և ընդհանուր գիտելիքներ,

ԳԿ4 մասնագիտական ոլորտի գիտելիքների հիմունքներ,

ԳԿ8 տեղեկատվությունը կառավարելու ունակություն (տարբեր աղբյուրներից տեղեկատվություն գտնելու և վերլուծելու ունակություն):

Միջանձնային կոմպետենցիաներ (ՄԳԿ)

ՄՁԿ1 քննադատական վերլուծության և ինքնաքննադատման ունակություն,

ՄՁԿ6 Բազմաձևության և Բազմամշակութայնության ընդունում,

ՄՁԿ8 Բարոյական արժեքներ:

Համակարգային կոմպետենցիաներ (ՀԳԿ)

ՀԳԿ1 գիտելիքները գործնականում կիրառելու կարողություն,

ՀԳԿ8 ինքնուրույն աշխատելու ունակություն:

Առարկայական (մասնագիտական) կոմպետենցիա (ԱԿ)

ԱԿ1 դրսևորել մասնագիտության պատմության և հիմունքների իմացություն,

ԱԿ2 հստակ հաղորդել ստացված հենքային գիտելիքները,

ԱԿ3 համապատասխան համատեքստում ընկալել և մեկնաբանել նոր տեղեկատվությունը,

ԱԿ4 ցուցաբերել առարկայի ընդհանուր կառուցվածքի և առանձին մասերի միջև կապերի իմացություն,

ԱԿ5 հասկանալ և օգտագործել քննադատական վերլուծության տեսությունների զարգացման մեթոդները:

5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների՝

«Գրաբար» դասընթացից ձեռք բերված գիտելիքները և հմտությունները շրջանավարտը կարող է կիրառել մասնագիտական գործունեության ընթացքում, ասպիրանտուրայում կրթությունը շարունակելու և պատմության բնագավառում գիտական հետազոտություններ կատարելու նպատակով:

6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը

Չափանիշ	Առկա ուսուցման համակարգ
Դասընթացի ընդհանուր աշխատատարությունը (կրեդիտ /ընդհանուր ժամաքանակ)	4 կրեդիտ 120ժամ

Աշխատանքի տեսակը	Ժամաքանակ
Դասախոսություն	12
Գործնական աշխատանք	32
Ինքնուրույն աշխատանք	76
Ընդամենը	120
Ստուգման ձևը (ստուգարք/ ընթացիկ քննություն/ հանրագումարային քննություն)	ստուգարք

7. Ուսումնական աշխատանքների տեսակները⁴

- **Դասախոսությունը** դասախոսի կողմից դասընթացի ծրագրի շրջանակներում գիտական-տեղեկատվական թեմայի վերաբերյալ տրամաբանորեն կառուցված, հետևողական ու պարզ խոսքի շարադրանքն է, որի նպատակն է ուսանողին տալ համապարփակ գիտելիքներ: Դասախոսը վերլուծում, մեկնաբանում է թեմայի առավել կարևոր, դժվար ընկալելի, հանգուցային հարցերը: Դասախոսությունը ուսանողի առջև ուրվագծվող գիտական մի ճանապարհ է, որը նա կարող է միայն անցնել գիտական գրականության ընթերցանության, ուսումնական բնույթի այլ պարապմունքների և ինքնուրույն կատարած աշխատանքների շնորհիվ: Դասախոսը պետք է խթանի ուսանողի ակտիվ իմացաբանական գործունեությունը, նպաստի նրանց ստեղծագործական մտածողության ձևավորմանը: Ուսանողը նույնպես պետք է

³ Նշվում է, թե տվյալ դասընթացի յուրացման, ամփոփման արդյունքում ձեռքբերված գիտելիքները, հմտությունները և կարողությունները աշխատաշուկայի որ բնագավառներում և ոլորտներում կարող է շրջանավարտը կիրառել:

⁴ Թողնել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

լինի դասախոսության ակտիվ մասնակից: Ուսանողը դասախոսությանը ներկայանալուց առաջ պետք է ծանոթացած լինի տվյալ դասին ներկայացվող թեմային, որպեսզի կարողանա մասնակցել ուսումնական գործընթացին:

- **Գործնական աշխատանքների** ժամանակ ուսանողը կատարում է լսարանային աշխատանք՝ դասախոսի անմիջական ղեկավարման ներքո: Գործնական պարապմունքները անցկացվում են գործնական խնդիրների լուծման, առաջադրանքների իրականացման, թեստերի, իրավիճակային վերլուծությունների, գործարար խաղերի, խմբային աշխատանքների, տնային առաջադրանքների, ուղեղային զրոհների, ինտերակտիվ ուսուցման միջոցով՝ տեսական գիտելիքները կիրառելու, գործնական ունակությունների և հմտությունների ձեռքբերման և ամրապնդման նպատակով: Դասախոսն առաջադրում է գործնական պարապմունքների թեման, նպատակը, խնդիրները, այն հարցերը, որոնք պետք է լուծել գործնական պարապմունքի ընթացքում, գործնական պարապմունքի անցկացման մեթոդները և պատասխանում է ուսանողների տված հարցերին:

- **Ինքնուրույն աշխատանքը** ուսանողների ուսումնական, գիտահետազոտական աշխատանքն է, որն իրականացվում է դասախոսի առաջադրանքով և մեթոդական ղեկավարությամբ, բայց առանց նրա անմիջական ղեկավարության:

Ինքնուրույն աշխատանքի տեսակներն են⁵

- **Ռեֆերատ** – ուսանողների ինքնուրույն գրավոր, որտեղ ուսանողը շարադրում է որևէ հարցի կամ թեմայի էությունը՝ հենվելով գրական աղբյուրների վրա (դասագրքեր, ձեռնարկներ և այլն):
- **Աշխատանքային տեսք** – նախատեսված է ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքների համար և թույլ է տալիս գնահատել ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանն ուսանողների կողմից:
- **Չեկույց** – որևէ գիտական կամ հետազոտական թեմայի շուրջ կատարած եզրակացությունների, ստացած արդյունքների ներկայացում ուսանողի կողմից:

8. **Դասավանդման մեթոդներն են՝** հիմնահարցային դասախոսություն, դասախոսություն-երկխոսություն, դասախոսություն-քննարկում, գործնական աշխատանք՝ անհատական աշխատանք, գործնական աշխատանք՝ խմբային աշխատանք:

9. **Ուսումնառության մեթոդներն են՝** մտքերի քարտեզագրում, թիմային քննարկում, իրադրությունների վերլուծություն, աղյուսակների և դասակարգման համեմատման և համակարգման սխեմաների կազմում, փորձի/հետազոտության արդյունքների վերաբերյալ եզրակացության ներկայացում:

⁵ Թողնել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների⁶.

h/h	Թեմա (բաժին)	Ուսումնական աշխատանքի Ժամաքանակն ըստ տեսակների				
		դրամատային	սեմինար պարապրազիս	գրծնություն աշխատանք	մատուցվող աշխատանք	Ինքնուրույն աշխատանք
1.	Գրաբարն իբրև 5 -11-րդ դ.դ. գրական լեզու: Գրաբարի հնչյունական համակարգը. այբուբեն:	2	-	1	-	2
2.	Ձայնավորներ և բաղաձայններ: Երկբարբառներ և եռաբարբառներ:	2	-	1	-	4
3.	Ընդհանուր- պատմական հնչյունափոխություն: Շեշտ և շեշտից կախված հնչյունափոխություն:	2	-	1	-	4
4.	Հոլովների կազմությունը: Ա արտաքին հոլովում: Ա ներքին հոլովում:	2	-	1	-	4
5.	Ե պարզ հոլովում: Ի պարզ հոլովում:		-	1	-	4
6.	Ի-ա արտաքին և ներքին հոլովումներ: Ո պարզ հոլովում: Տրական հոլով. ում վերջավորություն ստացող բառեր:		-	1	-	4
7.	ՈԻ պարզ հոլովում: Ո-ա խառն հոլովում:		-	1	-	4
8.	Դերանուն: Տեսակները: Անձնական դերանունների հոլովումը:		-	1	-	4
9.	Ստացական դերանունների հոլովումը: Հարաբերական դերանունների հոլովումը:		-	1	-	2
10.	Փոխադարձ դերանունների հոլովումը: Ցուցական դերանունների հոլովումը:		-	1	-	2
11.	Հարցական դերանունների հոլովումը:		-	1	-	2
12.	Անորոշ դերանունների հոլովումը: Որոշյալ դերանունների հոլովումը:		-	1	-	2
13.	Ածականների հոլովումը: Ածականի համեմատության աստիճանի կազմության առանձնահատկությունները: Ընթերցանություն և թարգմանություն:		-	1	-	2

⁶ Նման է օրացուցային պլանին:

14.	Թվականների կազմության առանձնահատկությունները: Ընթերցանություն և թարգմանություն		-	1	-	2
15.	Խոնարհում: Լծորդ և լծորդություն: Պարզ և ածանցավոր բայեր: Ներգործածն և կրավորածն խոնարհում: Պարզ և բաղադրյալ ժամանակներ:	2	-	1	-	2
16.	Բայահիմքեր: Ներկայի հիմք: Ներկա ժամանակաձև:Անցյալ անկատար ժամանակաձև:	2	-	1	-	2
17.	Առաջին ապառնի ժամանակաձև: Արգելական հրամայական:		-	1	-	2
18.	Անորոշ, անցյալ, ենթակայական և ապառնի դերբայներ:		-	1	-	2
19.	Անցյալ կատար յալի հիմքից կազմվող ժամանակաձևեր: Անցյալ կատարյալի հիմքի կազմությունը:		-	1	-	2
20.	Անցյալ կատարյալ ժամանակը: Երկրորդ ապառնի:		-	1	-	2
21.	Անորոշ, անցյալ, ենթակայական և ապառնի դերբայներ:		-	1	-	2
22.	Անցյալ կատար յալի հիմքից կազմվող ժամանակաձևեր: Անցյալ կատարյալի հիմքի կազմությունը:		-	1	-	2
23.	Անցյալ կատարյալ ժամանակը: Երկրորդ ապառնի:		-	1	-	2
24.	Անորոշ, անցյալ, ենթակայական և ապառնի դերբայներ:		-	1	-	2
25.	Անցյալ կատար յալի հիմքից կազմվող ժամանակաձևեր: Անցյալ կատարյալի հիմքի կազմությունը:		-	1	-	2
26.	Նախադրություններ		-	1	-	2
27.	Մակբայներ: Ձևի, տեղի, ժամանակի, չափի մակբայներ:		-	1	-	2
28.	Նախդիրներ: <i>Առ</i> նախդրի գործածությունը հոլովածների հետ:		-	1	-	2
29.	<i>Ընդ և ըստ</i> նախդիրների գործածությունը հոլովների հետ:		-	1	-	2
30.	<i>Ի</i> նախդրի գործածությունը հոլովների հետ:		-	1	-	2
31.	<i>Զ և ց</i> նախդիրների գործածությունը հոլովների հետ:		-	1	-	2
32.	Ստուգողական աշխատանք:		-	1	-	0
ԸՆԴԱՄԵՆԸ		12	-	32	-	76

11. Ուսումնասիրողական գրականության ապահովման քարտ

h/ h	Անվանումը/հեղինակ	Հրատարակության տարի
Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)		
1	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ա. Աբրահամյան, Գրաբարի ձեռնարկ 2. Գ.Խաչատրյան, Գրաբարի շարահյուսության ձեռնարկ 3. Լ.Խաչատրյան, Գ.Թոսունյան, Գրաբարի դասագիրք 4. Հ.Ավետիսյան, Ռ.Ղազարյան, Գրաբարի ձեռնարկ 5. Հ.Ավետիսյան, Որոշիչ-որոշյալի կապակցությունը գրաբարում 	<p>1976</p> <p>1989</p> <p>2004</p> <p>1976</p> <p>1972</p>
2.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Մ.Աբեղյան, Երկեր « հ.Զ. 2. Մ© Աբեղյան, Հայոց լեզվի տեսություն 3. Պ. Շարաբխանյան, Գրաբարի ձեռնարկ 4. Պ. Շարաբխանյան, Գրաբարի շաղկապները 5. Վ.Առաքելյան, Գրաբարի հոլովումը և խոնարհումը 6. Վ.Համբարձումյան, Գրաբարի ինքնուսույց 7. Հ.Աճառյան, Հայոց գիրը 	<p>1974</p> <p>1965</p> <p>1974</p> <p>1960</p> <p>1945</p> <p>1999</p>
Լրացուցիչ գրականություն(ԼԳ)		
1.	<p>Խորենացի, Պատմութիւն Հայոց Եղիշե, Վասն Վարդանայ և հայոց պատերազմի Ագաթանգեղոս, Պատմութիւն Հայոց Բուզանդ, Հայոց պատմութիւն Եզնիկ Կողբացի, Եղծ Աղանդոց Կորին, Վարք Մաշտոցի</p>	
Համացանցային տեղեկատվական պաշարներ (ՀՏՊ)/ Էլեկտրոնային աղբյուրներ (ԷԱ)		
1.	<p>https://digilib.aa.am/</p>	
2.	<p>https://artsakhlib.am/2020/09/25/%D5%B0%D5%A1%D5%B5-%D5%B4%D5%A1%D5%BF%D5%A5%D5%B6%D5%A1%D5%A3%D6%80%D5%B8%D6%82%D5%A9%D5%B5%D5%A1%D5%B6-</p>	

	%D5%BD%D5%AF%D5%A6%D5%A2%D5%B6%D5%A1%D5%BE%D5%B8%D6%80%D5%B4%D5%A1%D5%B6-%D5%B7%D6%80%D5%BB/	
--	--	--

12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ

12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Գրականություն ⁷
1.	Գրաբարն իբրև 5 -11-րդ դ.դ. գրական լեզու: Գրաբարի հնչյունական համակարգը. այբուբեն:	Գիտական և գեղարվեստական բնորոշումներ գրաբարի մասին: Գրաբարի հնչյունական և գրային համակարգերի ճանաչում:	2	ՊԳ1
2.	Ձայնավորներ և բաղաձայններ: Երկբարբառներ և եռաբարբառներ:	1.Գրաբարի ձայնավորները 2.Գրաբարի բաղաձայնները 3.Գրաբարի երկբարբառները 4.Գրաբարի եռաբարբառները:	2	ՊԳ1
3.	Ընդհանուր- պատմական հնչյունափոխություն: Շեշտ և շեշտից կախված հնչյունափոխություն:	1.Հնչյունափոխություն: 2.Պատմական հնչյունափոխություն: 3.Ընթերցանություն: 4.Շեշտը գրաբարում: 5. Շեշտից կախված հնչյունափոխությունը գրաբարում:	2	ՊԳ1
4.	Հոլովների կազմությունը: Ա արտաքին հոլովում: Ա ներքին հոլովում:	Ա արտաքին հոլովման առանձնահատկությունների վերհանում: Ա ներքին հոլովման առանձնահատկությունների ճանաչում: Ա հոլովման պատկանող բառերի կիրառություն:	2	ՊԳ1
5.	Խոնարհում: Լծորդ և լծորդություն: Պարզ և ածանցավոր բայեր:	1.Խոնարհում և լծորդ եզրույթները գրաբարի քերականության մեջ	2	ՊԳ1

⁷ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն:

	Ներգործաձև և կրավորաձև խոնարհում: Պարզ և բաղադրյալ ժամանակներ:	2.Պարզ բայերի խոնարհման առանձնահատկությունները 3.Ածանցավոր բայերի խոնարհման առանձնահատկությունները 4.Պարզ ժամանակաձևերի արտահայտությունը 5.Բաղադրյալ ժամանակաձևերի արտահայտությունը		
6.	Բայահիմքեր: Ներկայի հիմք: Ներկա ժամանակաձև:Անցյալ անկատար ժամանակաձև:	1.Բայի` ներկայի հիմքը 2.Բայի` կատարյալի հիմքը 3.Սահմանական եղանակ 4.Ներկա ժամանակաձևի արտահայտությունը և կիրառությունը մատենագրության մեջ: 5. Անցյալ անկատար ժամանակաձևի արտահայտությունը և կիրառությունը մատենագրության մեջ:	2	ՊԳ1

12.2. Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Ստուգման ձևը	Գրականություն ⁸
1.	Գրաբարն իբրև 5 -11-րդ դ.դ. գրական լեզու: Գրաբարի հնչյունական համակարգը. այբուբեն:	Գիտական և գեղարվեստական բնորոշումներ գրաբարի մասին: Գրաբարի հնչյունական և գրային համակարգերի ճանաչում:	1	Բանավոր հարցում, 20 հարց պարունակող թեստ	ՊԳ 1,2 ԼԳ 1
2.	Ձայնավորներ և բաղաձայններ:	1.Գրաբարի ձայնավորները	1	Բանավոր հարցում:	ՊԳ 1,2

⁸ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր` ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

	Երկբարբառներ և եռաբարբառներ:	2.Գրաբարի բաղաձայնները 3.Գրաբարի երկբարբառները 4.Գրաբարի եռաբարբառները:		Թիմային աշխատանք:	ԼԳ 1
3.	Ընդհանուր- պատմական հնչյունափոխություն: Շեշտ և շեշտից կախված հնչյունափոխություն:	1.Հնչյունափոխություն: 2.Պատմական հնչյունափոխություն: 3.Ընթերցանություն: 4.Շեշտը գրաբարում: 5. Շեշտից կախված հնչյունափոխությունը գրաբարում:	1	Բանավոր հարցում, 20 հարց պարունակող թեստ	ՊԳ 1, 2, 3 ԼԳ1, 2
4.	Հոլովների կազմությունը: Ա արտաքին հոլովում: Ա ներքին հոլովում:	Ա արտաքին հոլովման առանձնահատկությունների վերհանում: Ա ներքին հոլովման առանձնահատկությունների ճանաչում: Ա հոլովման պատկանող բառերի կիրառություն:	1	Բանավոր հարցում, թիմային աշխատանք	ՊԳ1,2,3 ԼԳ 2,3
5.	Ե պարզ հոլովում: Ի պարզ հոլովում:	1.Ե ներդրական հոլովում 2.Ե և Ա հոլովիչների գուգահեռները գրաբարում: 3.Ի վերջադրական հոլովում: 4. Ե և Ի հոլովիչների հետ գործածվող հոլովակերտները:	1	Բանավոր հարցում, Գրավոր աշխատանք	ՊԳ 1,2,3 ԼԳ 3
6.	Ի-ա արտաքին և ներքին հոլովումներ: Ո պարզ հոլովում: Տրական հոլով. - ուլ վերջավորություն ստացող բառեր:	1.Խառն հոլովումներ: 2.Ի-Ա խառն վերջադրական հոլովում: 3.Ի-Ա խառն ներդրական հոլովում 4.Ո վերջադրական հոլովում: 5.Սեռական և տրական հոլովների առանձնահատուկ հոլովակերտները:	1	Թիմային աշխատանք- մրցույթ Գրավոր աշխատանք	ՊԳ 1,2,3 ԼԳ 4

7.	Ու պարզ հոլովում: Ո-ա խառն հոլովում:	1.Ու պարզ հոլովում 2.Ո-Ա վերջադրական հոլովում 3.Անեզական բառերի հոլովումը 4. Անհոգնական բառերի հոլովումը	1	Գրավոր աշխատանք Գրի առած նյութի ներկայացում:	ՊԳ 1,2 ԼԳ 4 ՀՏՊ 1
8.	Դերանուն: Տեսակները: Անձնական դերանունների հոլովումը:	1.Գրաբարի դերանունները 2. Դերանվանական հոլովում 3.Անձնական դերանուններ 4.Դեմքի քերականական կազմ հին հայերնում	1	1.Բառարանային աշխատանք 2.Գրաբար դասագրքերի ուսումնասիրություն 3.Բնագրի ընթերցում և վերլուծություն	ՊԳ,2 ԼԳ 4 ՀՏՊ 1
9.	Փոխադարձ դերանունների հոլովումը: Ցուցական դերանունների հոլովումը:	1.Փոխադարձ դերանունների հոլովումը 2. Ցուցական դերանունների հոլովումը 3.Ցուցական դերանունների եռաստիճանությունը 4.Հին հայերենի հոդերը	1	Բանավոր ստուգում: Իմային պայքար	ՊԳ 1,2,4 ԼԳ 5 ՀՏՊ 1
10.	Ցուցական դերանունների հոլովումը գոյականների հետ:	1.Ցուցական դերանունների ծագումնաբանությունը 2.Ցուցական դերանունների կիրառական առանձնահատկությունները 3.Ցուցական դերանունների իմաստային առանձնահատկությունները	1	Բանավոր ստուգում: Թիմային պայքար	ՊԳ 1,2,4 ԼԳ 5 ՀՏՊ 1
11.	Ստացական դերանունների հոլովումը: Հարաբերական	1.Ստացական դերանունների հոլովումը	1	Ռեֆերատի ընթերցում	ՊԳ 1,2,4,8

	դերանունների հոլովումը:	2.Ստացական դերանունների կիրառությունը հայ հին մատենագրության մեջ 3.Որ դերանվան հարաբերական կիրառությունը մատենագրության մեջ		Բանավոր հարցում և գրավոր աշխատանք	ԼԳ 5 ՀՏՊ 1
12.	Հարցական դերանունների հոլովումը:	1.Հարցական դերանունների ծագումը 2.Հարցական դերանունների հոլովումը 3.Հարցական դերանունների կիրառությունը մատենագրության մեջ 4.Հարցական դերանունների բառապաշարային տեղաշարժերը լեզվի պատմական զարգացման ընթացքում:	1	Բանավոր հարցում: Գրի առած նյութի ներկայացում:	ՊԳ 1,2,4 ԼԳ 6 ՀՏՊ 1
13.	Անորոշ դերանունների հոլովումը: Որոշյալ դերանունների հոլովումը:	1.Անորոշ դերանունների հոլովումը 2.Անորոշ դերանունների կիրառությունը 3.Անորոշ դերանունների իմաստային առանձնահատկությունները 4.Որոշյալ դերանունների հոլովումը 5.Որոշյալ դերանունների կիրառությունը	1	Բանավոր հարցում, թիմային աշխատանք	ՊԳ 1,2,4,5 ԼԳ 6 ՀՏՊ 1
14.	Ածականների հոլովումը: Ածականի համեմատության աստիճանի կազմության առանձնահատկությունները: Ընթերցանություն և	1.Ածականը հին հայերենում 2.Ածականի տեսակները 3.Բաղդատական և գերադրական աստիճանների կազմությունը և կիրառությունը 4. Ածականների կիրառությունը մատենագրության մեջ:		Բանավոր հարցում: Գրի առած նյութի ներկայացում:	ՊԳ 1,2,4 ԼԳ 6 ՀՏՊ 1

	թարգմանություն:	5. Բառարանային աշխատանք			
15.	Թվականների կազմության առանձնահատկությունները: Ընթերցանություն և թարգմանություն	1.Գրաբարի թվականները 2.Գրաբարի թվականների կազմության առանձնահատկությունները 3.Թվականների կիրառությունը և արտահայտությունը գրավոր հուշարձաններում	1	Բանավոր հարցում, թիմային աշխատանք	ՊԳ 1,2,4 ԼԳ 5, 6 ՀՏՊ 1
16.	Թվականների հոլովումը: Անգիր հատվածներ:	1.Թվականների հոլովական առանձնահատկությունները 2.Թվականների կիրառությունը գոյականների հետ	1	Բանավոր հարցում: Գրի առած նյութի ներկայացում:	ՊԳ 1,2,4 ԼԳ 5, 6 ՀՏՊ 1
17.	Խոնարհում: Լծորդ և լծորդություն: Պարզ և ածանցավոր բայեր: Ներգործաձև և կրավորաձև խոնարհում: Պարզ և բաղադրյալ ժամանակներ	1.Խոնարհում և լծորդ եզրույթները գրաբարի քերականության մեջ 2.Պարզ բայերի խոնարհման առանձնահատկությունները 3.Ածանցավոր բայերի խոնարհման առանձնահատկությունները 4.Պարզ ժամանակաձևերի արտահայտությունը 5.Բաղադրյալ ժամանակաձևերի արտահայտությունը	1	Բանավոր հարցում, 20 հարց պարունակող թեստ	ՊԳ 1,2,4 ԼԳ 5, 6 ՀՏՊ 1
18.	Բայահիմքեր: Ներկայի հիմք: Ներկա ժամանակաձև: Անցյալ անկատար ժամանակաձև:	1.Բայի` ներկայի հիմքը 2.Բայի` կատարյալի հիմքը 3.Սահմանական եղանակ 4.Ներկա ժամանակաձևի արտահայտությունը և կիրառությունը մատենագրության մեջ: 5. Անցյալ անկատար ժամանակաձևի արտահայտությունը և կիրառությունը մատենագրության մեջ:	1	Բանավոր հարցում: Թիմային աշխատանք:	ՊԳ1,2

19.	Առաջին ապառնի ժամանակաձև: Արգելական հրամայական:	1.Առաջին ապառնի ժամանակաձևի կազմությունը 2.Առաջին ապառնի ժամանակաձևի իմաստային առանձնահատկությունները 3.Արգելական հրամայականի կառուցվածքային առանձնահատկությունները 4.Արգելական հրամայական եղանակի իմաստային առանձնահատկությունները	1	Բանավոր հարցում: Թիմային աշխատանք:	ՊԳ1, 2, 4
20.	Անորոշ, անցյալ, ենթակայական և ապառնի դերբայներ:	1.Անորոշ դերբայի կառուցվածքը և իմաստը 2.Անցյալ դերբայի կառուցվածքը և իմաստը 3.Ներկա դերբայի կառուցվածքը և իմաստը 4.Ապառնի դերբայի կառուցվածքը և իմաստը:	1	Բանավոր հարցում, թիմային աշխատանք	ՊԳ 1,2 ԼԳ1 ՀՏՊ1,2
21.	Անցյալ կատարյալ յալի հիմքից կազմվող ժամանակաձևեր: Անցյալ կատարյալի հիմքի կազմությունը:	1.Անցյալ կատարյալ հիմքի տեսակները 2.Ցոյական հիմք 3.Արմատական հիմք 4.Ի թույլ բաղադրիչով հիմք	2	Բանավոր հարցում, Գրավոր հարցում	ՊԳ 1,2 ԼԳ1 ՀՏՊ1,2
22.	Անցյալ կատարյալ ժամանակը: Երկրորդ ապառնի:	1.Անցյալ կատարյալ ժամանակաձևի կառուցվածքային առանձնահատկությունները: 2.Անցյալ կատարյալ ժամանակաձևերի իմաստային առանձնահատկությունները 3.Երկրորդ ապառնի ժամանակաձևի կառուցվածքային առանձնահատկությունները 4. Երկրորդ ապառնի ժամանակաձևի իմաստային առանձնահատկությունները	1	Թիմային աշխատանք- մրցույթ գրավոր վարժություններ	ՊԳ 1,2 ԼԳ4 ՀՏՊ1,2
23.	Բուն հրամայական: Հորդորական հրամայական:	1.Բուն հրամայական եղանակի կառուցվածքային առանձնահատկությունները 2.Բուն հրամայական եղանակի իմաստային առանձնահատկությունները	1	Թիմային աշխատանք- մրցույթ Գրավոր	ՊԳ 1,2 ԼԳ3

		3. Հորդորական հրամայական եղանակի կառուցվածքային առանձնահատկությունները 4. Հորդորական հրամայական եղանակի իմաստային առանձնահատկությունները		վարժություններ	ՀՏՊ1,2
24.	Պատճառական բայեր: Միադիմի բայեր:	1. Պատճառական բայերի Կառուցվածքը 2. Պատճառական բայերի խոնարհումը 3. Միադիմի բայերի կիրառությունը 4. Միադիմի բայերի խոնարհումը	1	Բանավոր հարցում: Գրի առած նյութի ներկայացում:	ՊԳ 1,2 ԼԳ2 ՀՏՊ1,2
25.	Բաղադրյալ ժամանակաձևեր՝ անցյալ դերբայով: Բաղադրյալ ժամանակաձևեր՝ ապառնի դերբայով:	1. Վաղակատար-հարակատար ներկա, անցյալ և ապառնի ժամանակաձևերը 2. Ապառնի դերբայով կազմված բաղադրյալ ժամանակաձևերի կիրառությունները գրաբարում	1	Բանավոր հարցում: Թեստային ստուգում:	ՊԳ 1,2 ԼԳ1 ՀՏՊ1,2
26.	Պակասավոր բայեր: Անկանոն բայեր:	1. Պակասավոր բայերի խոնարհման առանձնահատկությունները Պակասավոր բայերի իմաստային առանձնահատկությունները 2. Անկանոն բայերի խոնարհման առանձնահատկությունները Անկանոն բայերի իմաստային առանձնահատկությունները	1	Բանավոր ստուգում: Թիմային պայքար	ՊԳ 1,2 ԼԳ1 ՀՏՊ1,2
27.	Խոնարհման հիմնական տիպերը և նրանց կազմության օրինաչափությունները:	Խոնարհման տիպեր Խոնարհման տիպերի անկանոնությունները գրաբարում	1	Բանավոր ստուգում: Թիմային պայքար	ՊԳ 1,2 ԼԳ1 ՀՏՊ1,2

28.	Մակբայներ: Ձևի, տեղի, ժամանակի, չափի մակբայներ:	Տեղի մակբայների կիրառությունը Ժամանակի մակբայների կիրառությունը Ձևի մակբայների կիրառությունը Չափի մակբայների կիրառությունը	1	Ռեֆերատի ընթերցում Բանավոր ստուգում: Թիմային պայքար	ՊԳ 1,2 ԼԳ1 ՀՏՊ1,2
29.	Նախդիրներ: <i>Առ, ի, գ, ըստ, ընդ, ց</i> նախդիրը:	Գրաբարի նախդիրների հոլովառությունը Նախդրավոր կապակցությունների շարահյուսական դերը	1	Բանավոր ստուգում: Թիմային պայքար	ՊԳ 1,2 ԼԳ1 ՀՏՊ1,2
30.	Ընթերցանություն և թարգմանություն:	Գրաբարի ձեռագրերի խոսքի արվեստը Գրաբարի բառապաշարի քննություն Գրաբար խոսքի քերականական առանձնահատկությունները	1	Բանավոր հարցում: Գրի առած նյութի ներկայացում:	ՊԳ 1,2 ԼԳ1 ՀՏՊ1,2

12.3. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Ինքնուրույն աշխատանքի թեմաները	Ուսումնասիրվող հարցեր	Աշխատանքի տեսակը ⁹	Ներկայացման ժամկետները	Ստուգման ձևը	Գրականություն ¹⁰
1.	Գրաբարի հնչյունական համակարգի փոփոխությունները	<i>Չայնավորներ, ա և ո</i> ձայնավորների դիրքային սահմանափակումները, երկբարբառների փոփոխությունները փակ վանկում, Ի հնչյունի արտասանության փոփոխությունները և գրությունը, բաղաձայնների կրած փոփոխությունները:	ռեֆերատ	Ուսումնառության 2-րդ շաբաթ	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1, 2,7

⁹ Տես 7-րդ կետի հինգերորդ պարբերությունը

¹⁰ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

2	Հոլովման համակարգ, հոլովների կազմությունը	Հոլովման ընդհանուր օրինաչափությունների վերհանում, հոլովիչների և հոլովակերտների տարբերակում, Արտաքին և ներքին հոլովումների առանձնահատկություններ, պարզ և խառն հոլովումներ	նախագիծ	Ուսումնառության 3-րդ շաբաթ	Բանավոր և գրավոր հարցում, թեստային աշխատանք	ՊԳ 1, 2, 3, 4,5
3	Ածականների և թվականների հոլովումը գոյական անունների հետ	Թվականների տեսակները, հոլովումը, ածականների հոլովումը; Ածականների և թվականների հոլովման դիրքային առանձնահատկությունները, նախադաս գործածություն, հետադաս գործածություն	ռեֆերատ	Ուսումնառության 8-րդ շաբաթ	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1,2,3,4,5,6,7
4	Դերանվանական հոլովում	Անվանական և դերանվանական հոլովումների տարբերությունները, դերանվանական հոլովման առանձնահատկությունները, դերանվանական հոլովման ենթարկվող բառերը:	ռեֆերատ	Ուսումնառության 9-րդ շաբաթ	Բանավոր և գրավոր հարցում	Պգ1, 2,3,4,6
5	Բայի խոնարհման առանձնահատկությունները ըստ լծորդության և կազմության	Բայի 4 լծորդությունները, փոխանցումներ լծորդությունների մեջ, պարզ և ածանցավոր բայեր, <i>և</i> սուկածանց ունեցող բայերի խոնարհման ածանձնահատկությունները, <i>չ, նչ</i> , սուկածանց ունեցող բայեր, <i>ան</i> սուկածանց ունեցող բայեր	նախագիծ	Ուսումնառության 10-րդ շաբաթ	Բանավոր հարցում	ՊԳ1, 2
6	Անկանոն խոնարհում	Նույնարմատ կատարյալի նհիմք ունեցող անկանոն բայեր: Տարարմատ կատարյալի հիմք ունեցող բայեր	ռեֆերատ	Ուսումնառության 12-րդ շաբաթ	Թեստային աշխատանք	ՊԳ 1,2,4,5,6

7	Նախադրանքների գործածությունը հոլովաձևերի հետ	<i>F</i> նախադրի գործածությունը հոլովների հետ: <i>Առ</i> նախադրի գործածությունը հոլովների հետ: <i>Ըստ և ընդ</i> նախադրանքների գործածությունը հոլովների հետ: <i>Զ</i> նախադրի գործածությունը հոլովների հետ: <i>Ց</i> նախադրի գործածությունը հայցական հոլովի հետ:	Նախագիծ	Ուսումնառության 13-րդ շաբաթ	Բանավոր հարցում	ՊԳ 1,2,4,5,6
---	--	---	---------	-----------------------------	-----------------	--------------

13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում¹¹

Ռեսուրսի անվանումը	Ռեսուրսի անվանումը, քանակը, նկարագրությունը (անհրաժեշտության դեպքում)
Լսարան (հատուկ կահավորմամբ)	301 լսարան
Նյութեր լաբորատոր աշխատանքների համար	-
Մարքեր, սարքավորումներ	Ինտերակտիվ գրատախտակ, համակարգիչ
Համակարգչային ծրագրեր	MC office
Այլ	

¹¹ Նշվում են սարք-սարքավորումների, համակարգչային ծրագրերի նկարագրությունները և քանակը, որոնք անհրաժեշտ են տվյալ դասընթացի ուսումնական գործընթացը կազմակերպելու համար:

14. Գնահատում

Համալսարանում գործում է բակալավրիատի, մագիստրատուրայի և ասպիրանտուրայի ուսանողների գիտելիքների պարբերական ստուգման և գնահատման բազմագործոնային համակարգ, որի կիրառման հիմնական նպատակներն են՝

- կազմակերպել ուսումնառության համաչափ աշխատանքային գործընթաց, ապահովել գիտելիքների համակողմանի ստուգում, խթանել ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը,
- իրականացնել ինքնուրույն առաջադրանքների, ընթացիկ ստուգումների (ստուգարքներ և քննություններ), ուսումնական գործընթացի այլ բաղադրիչների հաշվառում հետադարձ կապի արդյունավետ մեխանիզմների ներմուծման միջոցով՝ ի նպաստ ուսումնառության գործընթացի բարելավման:

Համալսարանում գնահատման գործընթացը կանոնակարգվում է համաձայն գործող կարգի¹²:

14.1. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներն են՝

- գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր,
- դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

14.2. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում

Դասընթացն ամփոփվում է ստուգարքով՝ կիսամյակի ընթացքում ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանը որոշող 2 ընթացիկ ստուգումների և մյուս բաղադրիչների գնահատումների արդյունքներով:¹³ Գործնական աշխատանքների գնահատականը ամփոփվում է 4 հարցումների միջոցով, որոնցից յուրաքանչյուրի առավելագույն միավորը 10-ն է:

¹² «Վանաձորի Հ. Թումանյանի անվան պետական համալսարան» հիմնադրամի ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ» (ընդունված ՎՊՀ-ի գիտական խորհրդի կողմից 30.06.2022թ.):

¹³ Կիրառվում է կա՛մ առաջին, կա՛մ երկրորդ պարբերությունն ըստ դասընթացի ամփոփման ձևի:

14.3. Հարցաշար (ըստ ծրագրի)

1. Գրաբարի հնչյունական համակարգը:
2. Հնչյունափոխություն, տեսակները:
3. Հոլովիչնեչ և հոլովակերտներ:
4. Արտաքին և ներքին հոլովումներ:
5. Պարզ և խառը հոլովումներ:
6. Ածականների հոլովումը գոյականների հետ:
7. Անկանոն հոլովում:
8. Թվականների տեսակները, հոլովումը:
9. Թվականների հոլովումը գոյականների հետ:
10. Դերանվանական հոլովում:
11. Դերանվանական հոլովում ունեցող դերանուններ:
12. Անվանական հոլովում ունեցող դերանուններ:

(1-ին ընթացիկ ստուգում (կիսամյակի ---9-10-րդ---շաբաթվա ընթացքում)

▪ **Ընդգրկված թեմաները.**

- Գրաբարի հնչյունական համակարգը:
- Հնչյունափոխություն, տեսակները:
- Հոլովիչնեչ և հոլովակերտներ:
- Արտաքին և ներքին հոլովումներ:
- Պարզ և խառը հոլովումներ:

▪ **Ընդգրկված հարցեր.**

1. Գրաբարի հնչյունական համակարգը:
2. Հնչյունափոխություն, տեսակները:
3. Հոլովիչներ և հոլովակերտներ:
4. Արտաքին և ներքին հոլովումներ:
5. Պարզ և խառը հոլովումներ:

(2-րդ ընթացիկ ստուգում (կիսամյակի---19-20-րդ---շաբաթվա ընթացքում)

▪ **Ընդգրկվող թեմաները.**

- Ածականների հոլովումը գոյականների հետ:
- Անկանոն հոլովում:
- Թվականների տեսակները, հոլովումը:
- Թվականների հոլովումը գոյականների հետ:
- Դերանվանական հոլովում:
- Դերանվանական հոլովում ունեցող դերանուններ:
- Անվանական հոլովում ունեցող դերանուններ:

▪ **Ընդգրկված հարցեր.**

1. Ածականների հոլովումը գոյականների հետ:
2. Անկանոն հոլովում:
3. Թվականների տեսակները, հոլովումը:

4. Թվականների հոլովումը գոյականների հետ:
5. Դերանվանական հոլովում:
6. Դերանվանական հոլովում ունեցող դերանուններ:
7. Անվանական հոլովում ունեցող դերանուններ:

14.4. Գնահատման չափանիշները¹⁴.

- Գործնական աշխատանքների գնահատականը ամփոփվում է 4 հարցումների միջոցով, որոնցից յուրաքանչյուրի առավելագույն միավորը 10-ն է:
- Ինքնուրույն աշխատանքը ամփոփվում է 2 հարցումների միջոցով, որոնցից յուրաքանչյուրի առավելագույն միավորը 10-ն է:

¹⁴ Լրացվում է ըստ ամբիոնի /դասախոսի որոշման:

«ՎԱՆԱԶՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳՐԻՉ

Մասնագիտություն`	011301.00.6 Ընդհանուր մանկավարժություն <i>/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/</i>
Կրթական ծրագիր`	011301.01.6 Տարրական մանկավարժություն և մեթոդիկա <i>/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/</i>
Որակավորման աստիճան`	Մանկավարժության բակալավր <i>/բակալավր, մագիստրատուրա/</i>

Վանաձոր 2023

Առկա ուսուցման համակարգ

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	ՀԼԳ/բ-175 «Գրաբար»			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	4 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	4-րդ կուրս, 1-ին կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	44	Դասախոսություն	12
			Գործնական աշխատանք	32
	Ինքնուրույն	76		
	Ընդամենը	120		
Ստուգման ձևը	ստուգարք			
Դասընթացի նպատակը	Ուսանողներին տալ համապարփակ գիտելիքներ գրաբարի հնչյունական, հոլովման և խոնարհման համակարգերի վերաբերյալ:			
Դասընթացի վերջնարդյունքները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնարդյունք(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Կտիրապետի գրաբարի ուղղագրությանը և արտասանությանը • Կտիրապետի գրաբարի հոլովման և խոնարհման համակարգերի առանձնահատկություններին <p><i>Հմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Կկարողանա ճիշտ կարդալ գրաբար տեքստերը • Կհասկանա հայ հին մատենագրության բովանդակությունը <p><i>Կարողունակություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Գիտելիքները գործնականում կիրառելու կարողություն • Հետազոտություններ կատարելու կարողություն • Ինքնուրույն աշխատելու կարողություն 			
Դասընթացի բովանդակությունը	Գրաբարն իբրև 5 -11-րդ դ.դ. գրական լեզու: Գրաբարի հնչյունական համակարգը. այբուբեն: Ձայնավորներ և բաղաձայններ: Երկբարբառներ և եռաբարբառներ: Ընդհանուր-պատմական հնչյունափոխություն: Շեշտ և շեշտից կախված հնչյունափոխություն: Հոլովների կազմությունը: Ա արտաքին			

	<p>հոլովում: Ա ներքին հոլովում: Ե պարզ հոլովում: Ի պարզ հոլովում: Ի-ա արտաքին և ներքին հոլովումներ: Ո պարզ հոլովում: Տրական հոլով. ում վերջավորություն ստացող բառեր: ՌԻ պարզ հոլովում: Ռ-ա խառն հոլովում: Դերանուն: Տեսակները: Անձնական դերանունների հոլովումը: Փոխադարձ դերանունների հոլովումը: Ցուցական դերանունների հոլովումը: Ցուցական դերանունների հոլովումը գոյականների հետ: Ստացական դերանունների հոլովումը: Հարաբերական դերանունների հոլովումը: Հարցական դերանունների հոլովումը: Անորոշ դերանունների հոլովումը: Որոշյալ դերանունների հոլովումը: Ածականների հոլովումը: Ածականի համեմատության աստիճանի կազմության առանձնահատկությունները: Ընթերցանություն և թարգմանություն: Թվականների կազմության առանձնահատկությունները: Ընթերցանություն և թարգմանություն: Թվականների հոլովումը: Անգիր հատվածներ: Խոնարհում: Լծորդ և լծորդություն: Պարզ և ածանցավոր բայեր: Ներգործաձև և կրավորաձև խոնարհում: Պարզ և բաղադրյալ ժամանակներ: Բայահիմքեր: Ներկայի հիմք: Ներկա ժամանակաձև: Անցյալ անկատար ժամանակաձև: Առաջին ապառնի ժամանակաձև: Արգելական հրամայական: Անորոշ, անցյալ, ենթակայական և ապառնի դերբայներ: Անցյալ կատար յալի հիմքից կազմվող ժամանակաձևեր: Անցյալ կատարյալի հիմքի կազմությունը: Անցյալ կատարյալ ժամանակը: Երկրորդ ապառնի: Բուն հրամայական: Հորդորական հրամայական: Պատճառական բայեր: Միադիմի բայեր: Բաղադրյալ ժամանակաձևեր՝ անցյալ դերբայով: Բաղադրյալ ժամանակաձևեր՝ ապառնի դերբայով: Պակասավոր բայեր: Անկանոն բայեր: Խոնարհման հիմնական տիպերը և նրանց կազմության օրինաչափությունները: Հայերենի բայաձևերի կազմության, ծագման և զարգացման օրինաչափությունները: Մակբայներ: Ձևի, տեղի, ժամանակի, չափի մակբայներ: Նախդիրներ: <i>Առ, ի, զ, ըստ, ընդ, ց</i> նախդիրը: Ընթերցանություն և թարգմանություն:</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Գործնական աշխատանքների գնահատականը ամփոփվում է 4 հարցումների միջոցով, որոնցից յուրաքանչյուրի առավելագույն միավորը 10-ն է: • Ինքնուրույն աշխատանքը ամփոփվում է 2 հարցումների միջոցով, որոնցից յուրաքանչյուրի առավելագույն միավորը 10-ն է:
<p>Գրականություն</p>	<p>Պարտադիր՝</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. - Ա. Աբրահամյան, Գրաբարի ձեռնարկ, 1976: 7. Գ.Խաչատրյան, Գրաբարի շարահյուսության ձեռնարկ, 1989: 8. Լ.Խաչատրյան, Գ.Թոսունյան, Գրաբարի դասագիրք, 2004: 9. Հ.Ավետիսյան, Ռ.Ղազարյան, Գրաբարի ձեռնարկ, 1976: 10. Հ.Ավետիսյան, Որոշիչ-որոշյալի կապակցությունը գրաբարում, 1972:

11. Մ. Աբեղյան, Երկեր, հ. Զ., 1974:
12. Մ. Աբեղյան, Հայոց լեզվի տեսություն, 1965:
13. Պ. Շարափխանյան, Գրաբարի ձեռնարկ, 1974:
14. Պ. Շարափխանյան, Գրաբարի շաղկապները, 1960:
15. Վ. Առաքելյան, Գրաբարի հոլովումը և խոնարհումը, 1945:
16. Վ. Համբարձումյան, Գրաբարի ինքնուսույց, 1999:

Լրացուցիչ՝

1. Խորենացի, Պատմութիւն Հայոց:
2. Ագաթանգեղոս, Պատմութիւն Հայոց:
3. Բուզանդ, Պատմութիւն Հայոց:
4. Եղիշե, Վասն Վարդանայ եւ հայոց պատերազմի:
5. Եզնիկ, Եղծ աղանդոց:
6. Կորին, Վարք Մաշտոցի